

03.03.2023

Geliş Tarihi
Submitted

03.05.2023

Kabul Tarihi
AcceptedAraştırma Makalesi
Research article

Ayhan YALÇIN (ayyalcin33@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8818-0517)
Emekli Okutman, Mersin Üniversitesi, Mersin-Türkiye

<https://doi.org/10.55044/meusbd.1259589>

EVLIYA ÇELEBİ ZEYNE'DEN SİLİFKE'YE HANGİ GÜZERGÂH ÜZERİNDEN ULAŞTI?

Özet

Bu yazıda 17. yüzyılda Ermenek-Mut üzerinden Silifke'yi ziyaret eden Evliya Çelebi'nin Mut'tan sonra ve özellikle Zeyne (Sütlüce)-Silifke arasında geçtiği güzergâhın neresi olabileceği tartışılmaktadır. Söz konusu güzergâhın değerlendirilmesi yapılırken Evliya Çelebi'nin aktarımlarında az da olsa karışıklıklar olduğu kanaatine varılmıştır. Bu nedenle yazarın aktarımları üzerinde ekleme ve çıkarmalar yapılmıştır. Böylece yazarın anlatımının daha tutarlı, mantıklı ve makul bir düzenlemesi yapılmıştır. Orijinal metin tarafımızdan değerlendirilmiş, anlatımda geçen yerlerin günümüzdeki karşılıkları ve konumları belirlenmeye çalışılmıştır.

Evliya Çelebi'nin Mut'tan sonraki güzergâhının şu biçimde olması beklenir: Evliya Çelebi, Mut'un güneyindeki Zenbur Kalesi (Sinek Tepesi) yakınından Kurt Nehri'ne (Kurt Suyu) ulaşmıştır. Kurt Suyu'ndan Zeyne'ye varıp, Zeyne'den sonra doğuya giderek bugünkü Nuru köyü civarındaki Kudurdu Deresi'ne ulaşmıştır. Buradan sonra, Göksu'dan geçerek günümüzdeki Evkafçıftlığı köyü vadisinden Nasrullah veya Karahenik (Kara Henk) olarak adlandırılan mevkiye gelmiştir. Gezgin, yoluna güney yönünde devam etmiş ve günümüzün Keven köyünün kuzeyine oradan da Değirmendere, Tekeler, Bükdeğirmeni ve Silifke'ye ulaşmıştır. Bu yolculukta ziyaret edilen Kara Henk Sultan Tekkesi ve Türbesi'nin, Nasrullah köyünün 4 km güneyindeki 765 m rakımlı tepede olması gerekmektedir. Bu tepede, günümüzde de Ali Baba Türbesi adıyla bir ziyaret ve dua yeri vardır.

Anahtar Kelimeler: Evliya Çelebi, Zeyne, Kara Henk, Suyolları, Silifke Kalesi

WHICH ROUTE DID EVLIYA CELEBI TAKE FROM ZEYNE TO SILIFKE?

Abstract

In this article, it is discussed where could be the route that Evliya Çelebi, who visited Silifke via Ermenek-Mut in the 17th century, might have followed after Mut and specifically between Zeyne (Sütlüce) and Silifke. While evaluating the route in question, it was concluded that Evliya Çelebi's statements in the narration were somewhat confusing. For this reason, additions and deletions have been made to the author's transfers. Thus, a more consistent, logical, and reasonable arrangement of the author's narration has been made. We evaluated the original text and made an attempt to determine the current correspondences and locations of the places mentioned in the narrative.

Evliya Celebi's route after Mut is expected to be as follows: He arrived at Kurt Suyu, passing nearby Zenbur Castle (Sinek Hill) in the Southern region of Mut. He reached Zeyne from Kurt Suyu and headed East after Zeyne. He then arrived at the Kudurdu creek around today's Nuru village. After that, he passed through Goksu and arrived at the place called Nasrullah or Karahenik (Kara Henk), coming from the valley of today's Evkafçıftlığı village. The traveler continued his way South and reached Değirmendere, Tekeler, Bükdeğirmeni and Silifke from the North of today's village of Keven. The lodge and tomb of Kara Henk Sultan, visited during this journey, must have been located on a hill with an altitude of 765 m, 4 km South of the village of Nasrullah. On this hill, there is a place of visit and prayer called Ali Baba Tomb.

Keywords: Evliya Çelebi, Zeyne, Kara Henk, Waterways, Silifke Castle.

GİRİŞ

Evliya Çelebi'nin "hayatı hakkında bilinenler seyahat hatıralarını topladığı on ciltlik muazzam eserine dayanır. Tam ve gerçek adı belli değildir. Evliya Çelebi adı muhtemelen lakabından gelmekte olup hocası imam Evliya Mehmed Efendi'ye nispetle alınmış olmalıdır. Kırk yılı aşkın bir süre boyunca, hemen hemen bütün Osmanlı ülkesini ve diğer memleketleri dolaşarak Türk kültür tarihinde örneğine rastlanmayan büyük bir seyahatname kaleme almış ve günümüzde önemi giderek artan bu eseriyle adeta bütünleşmiştir" (İlgürel, 1995, s. 529). Evliya Çelebi'nin anlatımlarına dayanarak 17. yüzyılın ikinci yarısında seyyahın geçtiği yerlerin sosyo-ekonomik, coğrafi, demografik vb. durumlarını değerlendiren birçok çalışma yayımlanmıştır¹. İnceleme konumuz olan Zeyne-Silifke arası güzergâha ilişkin bilgiler, Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nin 9. cildinde yer almaktadır. Bu cildin orijinal nüshası, Bağdat Köşkü'ndeki 306 numaralı nüshadır (Tezcan, 2009, s. ve İlgürel, 1995, s. 532).

1671 yılı mayıs ayında hacca gitmek üzere İstanbul'dan yola çıkan Evliya Çelebi, önce Bursa'ya, ardından Kütahya'ya gider. Buradan İzmir'e ve sonrasında Sisam Adası'na geçer. Adalar üzerinden güneye ilerleyip Rodos'tan sonra Güney Anadolu şehirlerinde yoluna devam eder (İlgürel, 1995, s. 531). Bu kapsamda Silifke ve civarından geçen Evliya Çelebi'nin Silifke-Erdemli arası güzergâhını inceleyen bir çalışma kısa süre önce yayımlanmıştır². Ayrıca, günümüzün Mersin vilayeti idarî sınırları içinde kalan yerlere yaptığı ziyareti değerlendiren bir çalışma da bulunmaktadır³. Ancak bu çalışmada da Evliya Çelebi'nin Zeyne-Silifke arası güzergâhı ve güzergâh üzerindeki bugün pek bilinmeyen yerler, coğrafi anlamda sorgulanmamıştır. Bu yazıda, Evliya Çelebi'nin anlatımları doğrultusunda Zeyne-Silifke arasında takip ettiği güzergâh tartışılıp değerlendirilecektir.

Evliya Çelebi'nin bahsi geçen güzergâhta kullandığı yol ve bu yol üzerinde bulunan ve eserde adı geçen ya da geçmeyen yerlerin konumları ve adları bugüne kadar detaylı ve kuşkuya yer bırakmayacak biçimde sorgulanmamıştır. Sadece yerel yönetimlerin (Mut Kaymakamlığı, Mut Belediye Başkanlığı vb.) internet sitelerinde, Evliya Çelebi'nin tarif ettiği Alahan Manastırı, Mut Kalesi gibi yapılara ilişkin bilgiler tekrarlanmaktadır. Ancak biz, yukarıda vurguladığımız, Zeyne-Silifke arası güzergâhı, yol ve yer bilgilerini ele alan ve detaylı biçimde değerlendiren bir çalışmaya ulaşamadık. Bu konuda yerel aydınlar arasında, daha ziyade sözlü anlatımlarda iki farklı iddiayla karşılaşmaktadır. Birinci iddiaya göre Evliya Çelebi, Zeyne'den güneye, Gülnar'a kadar gitmiştir. İkinci iddia ise Evliya Çelebi'nin tam aksi yönde yol aldığı yönündedir. Buna göre Evliya Çelebi, Silifke'nin kuzeyindeki dağlık alandan bugünkü Çaltıbozkır köyüne gitmiştir. Bu çalışmada, söz konusu güzergâh ve üzerindeki yollar ile yer adları sorgulanmış ve bu konuda tam ve doğru bilgiye ulaşılmaya çalışılmıştır.

Evliya Çelebi'nin kullandığı güzergâh, geçtiği yol ve yerleşim yerlerinin tam ve doğru tespiti için gerek detaylı uydu haritaları gerekse bu güzergâhı kullanan sonraki dönemlere ait başka gezginlerin anlatımları en önemli veriler olarak kabul edilmiştir. Yine bu kapsamda, Antik Çağ'da Claudiopolis (Mut) kenti ile Seleucia (Silifke) kenti arasında kullanılan yollara ilişkin araştırmalarda belirtilen veriler de kullanılmıştır. Ayrıca, bu güzergâh üzerinde daha önceden bizzat yapmış olduğumuz geziler de temel veri kaynaklarımız arasında yer almıştır.

Yazının ilk bölümünde, öncelikle, Seyahatname'nin çeviri metnindeki ilgili kısma yer verilmiştir. Değerlendirmede esas alınan metin, Seyit Ali Kahraman'ın hazırladığı 2011 basımı Evliya Çelebi Seyahatnamesi'dir⁴. Ancak bu metin, Maarif Vekâleti'nin 1935 basımı Evliya Çelebi Seyahatnamesi⁵ metni ile karşılaştırılarak kullanılmıştır.

Bu bağlamda, öncelikle Seyahatname'nin Zeyne-Silifke arasındaki güzergâhın anlatıldığı bölümünde bir bilgi yanlışı göze çarpmaktadır: Eserin 327. sayfasında, Anamur Kalesi'nden bahsedilen bölümde adı geçen Kudurdu Nehri'nin Zeyne'den sonra Göksu Nehri ile karışarak birleştiği ifade edilmektedir. Oysaki Göksu ile Kusurdu Nehri'nin birbiri ile hiçbir bağlantısı yoktur. Kudurdu, Anamur'da denize dökülürken Göksu, Silifke'de denize ulaşır.

¹ Bu çalışmaların belli başlılarının listesi ve Evliya Çelebi'nin kimliği hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Mücteba İlgürel, (1995). "Evliya Çelebi", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 11, s. 529-533.

² Bu araştırmada ele alınan güzergâh üzerindeki yerleşim yerleri, yol durumu ve yolculuğun saat cinsinden süresi ile ilgili bilgiler için bk. Pınar Uzun; Candan Ülkü, (2021). "Evliya Çelebi'nin İzinde Silifke'den Erdemli'ye", Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü e-Dergisi, Cilt: 5 Sayı:1, s. 134-163.

³ Ejder Okumuş, (2009). "Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde Mersin", Mersin Sempozyumu, Cilt III, Mersin: Mersin Valiliği Yayını, s. 2073-2099.

⁴ Evliya Çelebi Seyahatnamesi, (2011). (haz: Seyit Ali Kahraman), Kitap 9. Cilt I, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

⁵ Evliya Çelebi Seyahatnamesi, (1935). Cilt 9, İstanbul: Maarif Vekâleti Yayınları.

⁶ 1810 yılında hazırlanmıştır (Güneş, 2017, s. 65).

Anlatım karışıklığı tespit edilen bir başka nokta ise Mut'un güneyindeki Zenbur Kalesi (Sinek Tepesi) ve Kurt Suyu'nun geçilmesinin anlatıldığı bölümde bulunmaktadır. Metnin orijinalinde karşılaşılan eksiklik (Kurt Suyu'ndan sonra Göksu Nehri'nin de geçilmesinin zorunlu olduğu bilgisi) tarafımızdan tamamlanmıştır. Son olarak, 343. sayfada Silifke Kalesi'nin özelliklerinin anlatıldığı başlık altındaki son paragraftan Kara Henk Sultan'dan bahseden bölüm alınarak, anlam bütünlüğünün sağlanması için 342. sayfadaki Kara Henk Sultan Beli'ne varış hikâyesinin sonuna eklenmiştir. Orijinal metinde geçen yer isimleri, anlatımın orijinalinde olduğu gibi koyu renkle yazılmıştır.

İkinci bölümde Evliya Çelebi'nin Zeyne'den Silifke'ye ulaşmaya kadar takip ettiği olası güzergâh tartışılıp değerlendirilmiştir. Böylece, günümüz topoğrafyasına göre Evliya Çelebi'nin geçtiği yollar netleştirilip ortaya konulmuş, Kara Henk Beli ve Kara Henk Sultan Tekkesi'nin konumu sorgulanıp tartışılmıştır.

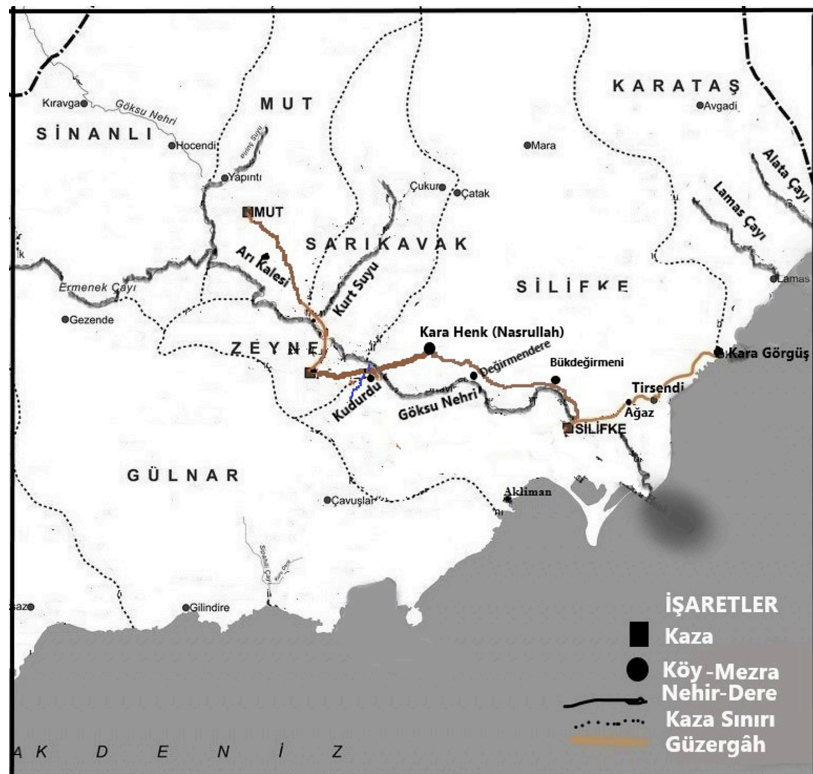
1. Zeyne-Silifke Arası Güzergâh

1.1. Zeyne'den Önceki Güzergâh

Seyahatname'de Mut ve Zeyne arasının öyküsü, 342. sayfada (bu kısım, Maarif Vekâleti'nce 1935'te yaptırılan, editörünün veya çevirenin adı belirtilmemiş olan çevirisinde, s. 316-318 arasında) anlatılmaktadır. Evliya Çelebi'nin Mut'tan ayrıldıktan sonra kible yönünde ovada ilerleyerek ilk ulaştığı yer, Zenbur (Arı) Kalesi'dir. Günümüzde Sinek Tepesi adıyla bilinen tepe, Mut'a kuş uçuşu 6,5 km uzaklıkta olup en yüksek noktasında rakımı 500 m'dir. Tepe, 36°35'29.21" K; 33°28'15.28" D koordinatlarında konumlanmıştır. Bugün tepe üzerinde çok büyük ölçüde tahrip olmuş duvar ve sur kalıntıları yer almaktadır. Evliya Çelebi, bu kaledeki bulut gibi uçan arılardan çekindiği için tepeye "bir hayli mesafeden" yoluna devam ettiğini belirtir. Bu durumda izlediği güzergâhın, kible yönünde gittiği ve ardından Kurt Suyu'nu geçtiği de hesap edilirse, tepenin doğusunda kalan ve Mut'tan başlayan vadi olması beklenir. Zenbur Kalesi'nden sonra bir top menzili ilerleyen Evliya Çelebi, Kurt Suyu'na ulaştığını ifade eder. Bugünkü ölçü sistemine göre Kurt Suyu'nun Zenbur Kalesi'ne uzaklığı 11 km'dir.

Evliya Çelebi, Kurt Suyu'nu geçtikten sonra güneye devam ederek, orijinal anlatımda belirtmese de Göksu Nehri'ni geçip yarım saat Zeyne'ye doğru yol almış olmalıdır. Çünkü Kurt Suyu'ndan sonra Zeyne'ye gidebilmesi için mecburen Göksu Nehri'ni geçmesi gerekir. Seyrek ormanlar arasından yarım saatlik bir yolculukla (Kurt Suyu-Zeyne arası 4,5 km civarındadır.) Zeyne'ye ulaşır. Zeyne'de bir gece kaldıktan sonra Silifke'ye doğru yolculuğuna devam edecektir (Şekil 1).

Şekil 1: Evliya Çelebi'nin Mut-Kara Görgüş (Kızkalesi) Güzergâhı

1.2. Güzergâhın Orijinal Metinde Anlatıldığı Kısım

Bu şehrin (Mut'un) kible tarafında Konakçı Kara Ali Paşa 200 çadır ile konup biz de onun sayesinde gezip dolaştık... paşa ile ve diğer ağalarla vedalaşıp kible tarafına 1 saat o ova içinde gidip (Zenbur Kalesi'ni görürler), Zenbur Kalesi'nin özellikleri: Takyanus yapısıdır. Bir pilâv tepesi gibi bir tepe üzerinde bir şirin kaledir. Lâkin yanına varılmaz ve içine girilmez. Allah bizi saklasın, açıktan geçen adamı arı askeri helâk eder. Halk arasında "Takyanus'un tılsımlı hâzinesi buradadır" diye yayılmıştır. Nice bin Hintli ve Mağripliler gelip define çıkaralım derken sert bir rüzgâr esip insanı sersem edip arı askeri helâk eder. Büyük seyirlik kaledir. Hatta hakir bir hayli mesafeden geçerken kale üstünde arılar bulut gibi uçarlardı. Hâlâ bir ıssız kaleciiktir. Allah saklasın, onu geçip ona bir top menzili yakın, Kurt Nehri: Demaz dağlarından gelip Mut Nehri'ne karışır. Bu nehri geçerken seyishane güçlkle geçti, şiddetli nehirdir. Oradan yarım saat seyrek ağaçlı ormanlar aşır, Zeynî Şerif kasabası: Silifke Sancağında 150 akçe şerif kadılıktır ve nahiyesi 38 köydür. 1000 guruş hâsıl olur. 200'den fazla toprak örtülü, bağlı bahçeli mamur ve şirin kasabadır. Ve bir cennet bağına benzer bir türbenin içinde Hazret-i Şeyh Ali-i Semerkandî, yedi nefer muhterem evlatları ki, Resulullah'ın temiz soyundandır, bir altın âlemlî kubbe içinde medfunlardır. Zeynî Tarikatındandır, 300'den fazla dervişi vardır. Bir gece orada konuk olup zikir halkasında tevhîd-i erreye girip fukaralarıyla kucak kucağa olup mest olup zevk ü safalar ettik. Oradan sabahleyin Çelebi Efendi'den izin alıp kılavuzumuz olan suhtelere tembih edip, "Bu ağayı başkasına kıyas etmen. Hatırımı sayıp bir hoş götürün" deyip vedalaştık. Oradan doğuya 4 saat, Kudurdu Köyü: Bir bayır başında 100 evli bir köydür. Onu geçip dere ve tepeler, yalçın kayalı ve şahin zağanos yuvalı Demâvend dağları ve nice bin Tanrı sanatlarını seyrederek Kudurdu Nehri'ni at ile geçip bin adım kadar uzak, (Kahraman, 2011, s. 342) Göksu Nehri de büyük sudur. Bu iki nehir o nehirlerdir ki Ermenek Kalesi'nden çıktığımız günlerde geçilmişti. O yaylalardan doğup bu iki nehir burada birbirlerine karışır Silifke'de Paşa Sarayı dibinden geçip hemen oraya yakın Çeltiklik adlı mahalde Akdeniz'e karışır. Hakir Göksu Nehri'ni at ile çekinmeden geçtim. Yine kible tarafına çamlı beller, yalçın korkunç uçurum yollar, büyük mağaralar ve eski "zaman işi"⁶ su yolları temaşa ederek Kara Henk Beli ve Kara Henk Sultan Tekkesi⁷ 8 saatte Evsaf-ı kal'a-i tahtı Takyanos Silifke... (Burada Silifke Kalesi'nin özellikleri ve şehre ilişkin bilgiler verildiği için buraya almadık) ...Silifke Kalesi belli olduğu⁸ Kara Henk Beli'dir ki, o yüksek dağın tepesinde Kara Henk Sultan türbesine yüz sürdük. Orada iki rekât şükür namazı kıldım ki bu amansız dağlardan selâmetle geçtim diye o tekkede Şeyh Musa hazretlerinin ruhaniyetlerinden yardım talep edip Silifke'ye dâhil olduk. (Kahraman, 2011, s. 343)

2. Zeyne'den Sonraki Güzergâhın Değerlendirilmesi ve Bulgular

2.1. Zeyne-Kara Henk Sultan Beli Arası Güzergâh

Evliya Çelebi'nin anlatımında, tarafımızdan da iyi bilinen güzergâhın tasviri yapılmaktadır. Evliya Çelebi'nin, Zeyne'den sonra, Anamur'da, bahsettiği Kudurdu Nehri'ni yeniden geçmesi söz konusu olamaz. Çünkü Kudurdu Nehri, Zeyne'den kuş uçuşu 70 km uzakta, Anamur-Mamuriye Kalesi dibinde Akdeniz'e karışmaktadır. Evliya Çelebi, Zeyne'den sonra, önce doğuya 4 saat giderek⁹ Kudurdu adlı başka bir yerel dere geçmiş olmalıdır¹⁰. Kudurdu köyü de bugünkü Nuru¹¹ köyü yakınlarında bulunan ve günümüze ulaşamayan bir köy olabilir. Zeyne'den sonra doğuya 4 saatlik bir yolculukla ulaştığına göre Kudurdu köyü Zeyne'ye yaklaşık 9-9,5 km uzaklıkta olmalıdır. Bu güzergâh kısmen engebeldir. Sarp dağları seyrederek Kudurdu Nehri'ni geçen Evliya Çelebi, 1000 adım (yaklaşık 500 m) sonra Göksu Nehri'ni geçtiğini belirtmektedir. Nitekim bugünkü Kargıcık Deresi kıyısından 500 m kadar yürünürse Göksu'nun karşı kıyısındaki Evkafçiftliği köyünden Göksu'ya ulaşan vadiyle karşılaşılır. Evliya Çelebi, Göksu'dan geçtikten sonra,

⁶ Maarif Vekâleti çevirisinde -eski zaman işi- anlamındaki "kân kadim" ifadesi kullanılır (1935: 319).

⁷ Maarif Vekâleti çevirisinde Kara Henk Sultan Tekkesi ifadesine "aşağı" kelimesi eklenmiştir (1935: 319).

⁸ Maarif Vekâleti çevirisinde "numayan olduğu" ifadesi kullanılır (1935: 319).

⁹ Sema Altunan, Osmanlı İmparatorluğu'nda 16. yüzyıl sonlarına doğru gelişmeye başlayan menzilhanelerin, yollar üzerinde bir atlın gidebileceği 6-12 saat mesafeler arasında kurulduğunu ve bu sürenin 40-70 km'ye karşılık geldiğini belirtir (Altunan, 2002: 1694). Bu durumda, bir atlı için 1 saatlik yol, zeminin düz veya engebeli olmasına göre değişmekle birlikte, 3-6 km arasında kabul edilebilir.

¹⁰ Bizce bu dere, Nuru köyünün batısındaki vadiden kuzeydoğuya ilerleyip Evkafçiftliği köyünün tam karşısından Göksu'ya karışan ve günümüzdeki adı Kargıcık olan deredir.¹¹ Maarif Vekâleti çevirisinde "numayan olduğu" ifadesi kullanılır (1935: 319).

¹¹ Nuru köyünün adı, 1500-1584 yılları arasındaki tahrir defterlerinde "Derekişla/nam-ı diğer Noğri" olarak geçmektedir. Köyde, 1500 yılında 38; 1584 yılında (mücerred+caba ve muaf nüfus dışında) 61 hane kayıtlıdır (Çelik, 1994: 155). O halde, Evliya Çelebi'nin yöreden geçtiği yıllarda da köyün varlığını sürdürmesi beklenir. Çünkü köyde nüfus varlığı 1831 nüfus defterinde (BOA. NFS. d. 3646, s. 11-13) ve hatta günümüzde de devam etmektedir. Ancak 16. yüzyıl defterlerinde, Kudurdu adıyla bir köy kaydı yer almamaktadır.

Evliya Çelebi'nin yörede bulunduğu 1671 yılında da güzergâhın bu kısmına Kara Henk Beli denildiği görülmektedir¹⁵.

Nasrullah köyünün yakınında olup bugün de ziyaret edilip dua edilen ve namaz kılınan en yakın türbe/ziyaret alanı, Ali Baba Türbesi'dir¹⁶. Bu durumda, bizce Kara Henk Sultan Tekkesi, günümüzün adlandırmasıyla Ali Baba Türbesi ile aynı yerdir. Türbenin bulunduğu alan tescilli ve I. derece arkeolojik sit alanıdır. Türbe, köyün 4 km güneydoğusunda, 36026'49,79" K, 33042'48,57" D koordinatlarındaki 765 m rakımlı tepe üzerindedir (Şekil 3). Tepenin 2,5 km güneyinde Ortaören, 3 km güneydoğusunda Keben köyleri bulunmaktadır.

Şekil 3: Ali Baba Türbesi (Öz, 2008, s. 527)

2.3. Kara Henk Sultan Beli'nden Sonraki Silifke Güzergâhı

Kara Henk Sultan Beli olarak kabul ettiğimiz bu tepenin yamacından Silifke'ye uzaklık, kuş uçuşu 20 km'dir. Seyyahın da belirttiği gibi Silifke Kalesi, bu tepe üzerinden dikkatli biçimde bakıldığında görülebilmektedir. Evliya Çelebi, Kara Henk Sultan Tekkesi'nden itibaren Silifke'ye dâhil olduklarını ifade ettiğine göre, o yıllarda Silifke kazasının sınırlarının buradan başladığı anlaşılmaktadır. Coğrafi olarak uygun vadi ve geçitlerden geçildiği takdirde ise mesafe, 25-30 km civarına ulaşmaktadır. Güzergâh oldukça engebeli olduğuna göre, saatte ortalama 3 km kadar bir hızla, toplam 25 km kadarlık bir mesafeyi kat ettikleri anlaşılmaktadır. Evliya Çelebi, buradan 8 saatte Silifke Kalesi'ne ulaştıklarını belirtmektedir. Ancak güzergâhın bu kısmında görüp geçtiği yerlerin detaylı bir anlatımını ve adlandırmasını yapmamıştır. Bugünkü coğrafi adlandırmalara bakılırsa Karaman'ın güneyinden gelen yol ile Keben Hitit Kaya Anıtı'nın hemen altında bugün hâlâ ayakta duran taş döşeli yol üzerinden (Karauğuz ve Doğanay, 2004, s. 10) Değirmendere köyünün kuzeyindeki Musait denilen mevkiden aşağıya ulaşmıştır. Buradan Göksu Nehri'nin nispeten daha uygun olan kıyı şeridine yaklaşarak Karahacılı köyünün güneyinden geçip Ekşiler/Tekeler köyü civarından Bükdeğirmeni köyü eteklerine ve oradan da Silifke'nin kuzeyindeki bugünün Savaşçı Mahallesi'nin Eski Savaşçı dediğimiz batı bölümünden Silifke'ye gelmiştir.

Buradan sonra Silifke'ye gelen Evliya Çelebi, daha sonra Kıbrıs'a gitmek üzere Liman Kalesi'ne (Ak Liman) gider. Ancak denizde karşılaştıkları kâfir (Venedik?) gemilerinin yarattığı tehlike üzerine geri dönerek Silifke'den sonra karadan Tarsus'a gitmiştir.

¹⁵ Coğrafi bir terim olarak bel, dağ sırtlarında geçit verecek biçimde çukurluk alan demektir.

¹⁶ Ali Baba Türbesi'nin günümüzdeki görünümü, kullanımı, türbeye ilişkin inançlar ve efsaneler için bk. Öz, 2008, s. 175-179.

SONUÇ

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin 9. cildinde anlatılan Zeyne kazasından Silifke'ye geliş hikâyesi tarafımızca okunup değerlendirilerek bu güzergâhla ilgili kimi tespit ve sonuçlara ulaşılmıştır.

Evliya Çelebi, Zeyne'den önce Mut'un güneyindeki Sinek Tepesi yakınından Kurt Suyu'na varmıştır. Oradan da Göksu Nehri'ni geçerek Zeyne'ye ulaşmıştır. Zeyne'den Silifke'ye kadar geldiği güzergâhı aktarırken daha önce geçtiği Kudurdu Nehri ile aynı adı taşıyan bir dere den geçmiştir. Bu durum, güzergâhın doğru olarak anlaşılmasında kafa karışıklığına yol açmaktadır. Zeyne'den sonraki Kudurdu Nehri ve Kudurdu köyüne, eski zaman işi su yollarını seyrederek ulaşır. Sonrasında bugünkü Evkafçiftliği'nden inen vadi civarından Göksu Nehri'nin kuzey kıyasına geçerek Silifke'nin kuzeyindeki bugünün Nasrullah köyüne gelir. 16. yüzyıl Osmanlı Tahrir Kayıtlarında hem Nasrullah adı, hem de bunun diğer adı olan Karahayık/Karakenik (Kara Henk) kelimesi yer almaktadır. Burası, adı geçen dönemde aynı zamanda Silifke kazasının bir kırsal pazarıdır. Seyyahın sözünü ettiği Kara Henk Sultan Tekkesi'nin konumu, günümüzde Nasrullah köyünün 4 km güneydoğusundaki Ali Baba Türbesi'nin olduğu 765 m rakımlı tepeyle benzerlik göstermektedir. Bu tepeden bulutsuz ve sis olmayan bir havada çıplak gözle Silifke Kalesi'nin silueti görülebilmektedir.

Seyyah, Kara Henk Beli'den sonra takip ettiği 8 saatlik güzergâhın ayrıntısını aktarmamıştır. Ancak büyük bir ihtimalle bugünün Keben köyünün kuzeyi ve Değirmendere'nin kuzeyindeki Muasit mevkiine doğru devam etmiştir. Sonrasında, daha çok Göksu Vadisi paralelinde ilerleyerek Bükdeğirmeni köyü civarından güneye inip Silifke Kalesi'e ulaşmıştır. Bu mesafe, güzergâhtaki vadilerin engebeli yapısından dolayı 25-30 km civarındadır.

KAYNAKÇA

- Altunhan, S. (2002). "Osmanlı Devleti'nde Haberleşme Ağı: Menzilhâneler", *Türkler*, C. X. Yeni Türkiye Yayınları.
- BOA. KK.d. No: 220
- BOA. NFS. d. No: 3646.
- BOA. TT.d. No: 83.
- BOA. TT.d. No: 272.
- BOA, (1996). *387 Numaralı Muhasebe i Vilayet i Karaman ve Rum Defteri (937/1530) I*. BOA Yayınları.
- Çelik, Ş. (1994). *Osmanlı Taşra Teşkilatında İçel Sancağı (1500-1584)*, Yayınlanmamış Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, (1935). (9. cilt), İstanbul: Maarif Vekâleti Yayınları.
- Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, (2011). Yapı Kredi Yayınları.
- Faroqhi, S. (1978). "16. Yüzyılda Batı ve Güney sancaklarında belirli aralıklarla kurulan pazarlar (İçel, Hamid, Karahisar-ı Sahib, Kütahya, Aydın ve Menteşe)", (Çev. Melek Eğilmez). *ODTÜ Gelişim Dergisi*, 1, s. 39-85.
- Heberdey, R; Wilhelm, A. (1896). *Reisen in Kilikien*.
- Hogarth, D.G ve Munro, J.A.R. (1893). "Modern and Ancien Roads in Eastern Asia Minor", *Supplementary Paper III*.
- İlgürel, M. (1995). "Evliya Çelebi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 11, 529-533.
- Karabekiroğlu, Ö. ve Yalçın, A. (2022). "Antik Çağ'da Seleucia ad Calycadnum kentinin su sistemleri" *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, 83, 127-141.
- Karauğuz, G. ve Doğanay, O. (2004). "İÖ. II. Binden Bizans Dönemine Kadar Orta Anadolu'nun güneyinden Akdeniz Kıyılarına Uzanan Yolağı Üzerine Düşünceler", *Olba* X, 1-44.
- Okumuş, E. (2009). "Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde Mersin", *Mersin Sempozyumu*, Cilt III, Mersin Valiliği Yayını, s. 2073-2099.
- Öz, H. (2008). *Mersin'deki Ziyaret Yerlerinin Halkbilimi Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Uzun, P. ve Ülkü, C. (2021). Evliya Çelebi'nin izinde Silifke'den Erdemli'ye, *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (1), 134-163.
- Tezcan, N. (2009), Seyahatname, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 37, 17-19.
- Yalçın, A. (2022). Antik Kilikya Kenti Prakana'nın konumu hakkında düşünceler. *Arkhaia Anatolika*, 5, 74-83.